

VTELENIE ISUSA CHRISTA A JEHO SOTERIOLOGICKÝ ASPEKT V TEOLÓGII SVÄTÝCH OTCOV

Ján PILKO

Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov,
Slovenská republika

Dogma o prvotnom hriechu je základom kresťanskej pravoslávnej teológie. Jeho podstata spočíva v tom, že cez Adamov pád v raji došlo tiež k pádu celého ľudského rodu, ktorý spasil nový Adam – Christos.³⁹⁶ „Ako skrze jedného človeka prišiel na tento svet hriech a skrze hriech smrť, a tak smrť prešla na všetkých ľudí, pretože všetci zhrešili. Kvôli previneniu jedného však celé množstvo prepadlo smrti. Ale ešte tým viac sa celému množstvu ľudí dostalo Božej priazne a milostivého daru prostredníctvom jedného človeka, Isusa Christa.“³⁹⁷ Jednotnému pádu, teda Adamovmu „prvotnému hriechu“ odpovedá tiež jednotné spasenie v Christovi, ktorý prijal celého Adama, pretože „čo nie je prijaté, nemôže byť spasené“.³⁹⁸

Všetko, čo vieme o Svätej Trojici, sme sa dozvedeli cez vtelenie Lóga, ako o tom hovorí apoštol Ján: „Slovo sa stalo telom.“³⁹⁹ Logos sa preto vtelil, aby obnovil možnosť zjednotenia človeka s Bohom, zjednotenia, ktoré bolo nie len pretrhnuté zlom, ale tak isto aj neobnoviteľné, pokiaľ sa na ňom nezúčastní aj človek.⁴⁰⁰ Samotným vtelením tak Christos oslávil ľudskú prirodzenosť a ukázal na jej skutočné možnosti.⁴⁰¹

Spis Atanáza Alexandrijského *„Slovo o vtelení Boha Slova a Jeho príchode k nám v tele“* sa stal klasickým vyjadrením pravoslávneho kresťanského učenia o vtelení. V tomto diele hovorí o príčinách vtelenia, obracajúc svoju pozornosť na biblickému ponímaniu Božieho obrazu⁴⁰². „V padlom človeku bol Boží obraz

³⁹⁶ BULGAKOV, S. 2004. *Nevěsta Beránkova (O Boholidství)*. 1. vydanie. Velehrad, 2004. s. 196.

³⁹⁷ Rim 12, 5.

³⁹⁸ Pozri BULGAKOV, S. 2004. *Nevěsta Beránkova (O Boholidství)*. 1. vydanie. Velehrad, 2004. s. 196.

³⁹⁹ Jn 1, 14.

⁴⁰⁰ Pozri LOSSKY, V. 1994. *Dogmatická teologie*. 2. vydanie. Praha, 1994. s. 63.

⁴⁰¹ Pozri JEŽEK, V. 2005. *Od individualismu k obecnství. Úvod do byzantské teologické antropologie*. 1. vydanie. Prešov, 2005. s. 106.

⁴⁰² „Boží obraz v člověku nie je iba „příbuznost“, alebo „vlastnost“, ale je to najväčšia realita, duchovná reálnosť, energia podoby vo vzťahu k Bohu a pripodobňovanie sa Bohu. Pozri BULGAKOV, S. 2004. *Nevěsta Beránkova (O Boholidství)*. 1. vydanie. Velehrad, 2004. s. 235. „Boží obraz v člověku znamená dary, ktoré dal Boh len člověku, na rozdiel od ostatných tvorov, aby bol Božím obrazom. Sú to dary ako rozumný myseľ, svedomie, slobodná vôľa, tvorivosť, vrúcna

zatemnený podobne ako zobrazenie človeka na doske, pokrytej vrstvou špiny, prestáva byť čitateľným. Aby sa obraz obnovil, nie je potrebné vyhodíť dosku, ale bolo potrebné, aby prišiel ten, koho portrét bol maľovaný a na starej doske bola tvár napísaná nanovo. Túto skutočnosť urobil Isus Christos, Syn Boží: Prišiel do nášho sveta, aby obnovil človeka stvoreného podľa Svojho obrazu.⁴⁰³

Boží obraz v človeku nemohol byť obnovený bez zničenia smrti a rozkladu. Preto Slovo – Logos druhá Božská osoba prijíma na seba smrteľné telo, aby pri jeho pomocou bola zničená smrť a v ľuďoch bol obnovený Boží obraz.⁴⁰⁴ Christos nie hneď po vtelení vykonal obeť za všetkých dajúc Svoje telo na smrť.⁴⁰⁵ Na začiatku ako človek žil medzi ľuďmi a učil ich o Svojom Otcovi, aby prišli od modloslužby k bohoúcte.⁴⁰⁶ Potom, ako dokázal svoje Božstvo skutkami ktoré vykonal, „nakoniec prináša obeť za všetkých, dajúc na smrť svoj Svoj chrám, aby všetkých učinil slobodnými od zodpovednosti za starý chriech“⁴⁰⁷.

Hoci človek odpadol od Boha, Boh sa neprestal o neho zaujímať, želajúc si jeho spásu. Aby Boh pripravil svek k prijatiu Christa, vybral si národ, medzi ktorými si vyvolil prorokov a učiteľov. Nakoniec dáva tomuto národu „písaný zákon“ ktorý mu mal pomáhať pri príprave na príchod Spasiteľa.⁴⁰⁸

V kázni na Veľkú sobotu svätá Gregor Palama odhaľuje príčinu vtelenia Lóga. „Syn Boží sa stal človekom, aby nám kázal do akej výšky nás pozdvihol. Vtelil sa aby zničil okovy hriechu, aby očistil škvrnu pochádzajúcu od hriechu tela. Priešiel, aby nám ukázal Božiu lásku a aby nám ukázal do akej hĺbky zla sme spadli, preto bolo nevyhnutné Božie vtelenie.“⁴⁰⁹

láska a túžba po jedinom Bohu, osobné sebazpoznanie a všetko ostatné čo človeka povyšuje nad všetky ostatné stvorené živé tvory a robí ho človekom a osobnosťou“. ZOZULAK, J. 2007. Človek podľa Božieho obrazu a podoby. In *Ortodoxia a ortopraxia*. Prešov, 2007. s. 72 – 73.

⁴⁰³ АТФАНАСИЙ АЛЕКСАНДРИЙСКИЙ. Слово о воплощении 14. [online]. [cit. 2011-04-28]. Dostupné na internete: <<http://www.biblicalstudies.ru/Lib/Father4/Afanasiy5.html>>.

⁴⁰⁴ Pozri АТФАНАСИЙ АЛЕКСАНДРИЙСКИЙ. Слово о воплощении 13. [online]. [cit. 2011-04-28]. Dostupné na internete: <<http://www.biblicalstudies.ru/Lib/Father4/Afanasiy5.html>>.

⁴⁰⁵ Pozri АТФАНАСИЙ АЛЕКСАНДРИЙСКИЙ. Слово о воплощении 16. [online]. [cit. 2011-04-28]. Dostupné na internete: <<http://www.biblicalstudies.ru/Lib/Father4/Afanasiy5.html>>.

⁴⁰⁶ Pozri АТФАНАСИЙ АЛЕКСАНДРИЙСКИЙ. Слово о воплощении 15. [online]. [cit. 2011-04-28]. Dostupné na internete: <<http://www.biblicalstudies.ru/Lib/Father4/Afanasiy5.html>>.

⁴⁰⁷ АТФАНАСИЙ АЛЕКСАНДРИЙСКИЙ. Слово о воплощении 20. [online]. [cit. 2011-04-28]. Dostupné na internete: <<http://www.biblicalstudies.ru/Lib/Father4/Afanasiy5.html>>.

⁴⁰⁸ Pozri МАНДЗАРИДИС, Г. 2003. Обожение человека. Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 2003. s. 18 – 19.

⁴⁰⁹ МАНДЗАРИДИС, Г. 2003. Обожение человека. Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 2003. s. 19.

Vo vtelení Loga je podstata kresťanskej viery. Svätý Atanáž Alexandrijský hovorí, že vtelenie to je uholný kameň⁴¹⁰, ktorý je základom našej spásy. Atanáž odкрýva tie motívy príchodu Spasiteľa, ktorým bola určená nevyhnutnosť vtelenia Christa v tele kvôli spáse ľudského rodu.⁴¹¹

Gregor Bohoslov vo svojom chápaní gogmy o vykúpení, dáva dôraz na Božiu lásku, ktorá bola hlavnou príčinou vtelenia. Jednorodený Boží Syn, bol poslaný Otcom do tohoto sveta, aby vyliečil hriechom poranenú ľudskú prirodzenosť. Hriech vošiel do života človeka po tom čo padol do hriechu, za čo človeka postihol trest a to smrť. Ale aj tento trest bol prejavom Božej lásky, a v samotnej smrti sa ukrýva Boží umysel, aby sa smrť stala prekážkou k rozširovaniu hriechu.⁴¹²

V dielach Symeona Nového Teológa vykúpenie a zboštenie predstavujú dve ciele vtelenia a sú neoddeliteľné jedna od druhej. Simeon jednoznačne hovorí o tom, že cieľom vtelenia bolo zbavenie človeka od slúženia diablu. Tak, ako je človek zotročený diablom od svojho narodenia počas celého života, tak aj Christos prešiel celým vývojom ľudského organizmu, aby na každej etape vývoja človeka, bol diabol porazený. „Christos sa vtelil a narodil posväcujúc počatie a rodenie, pomaličky rastúc požehnal každé obdobie rastu človeka. Stanúc sa služobníkom, prijal podobu sluhy a nás sluhov znovu pozdvihol a učinil bohmi⁴¹³ a vládcami nad samotným diablom, ktorý bol predtým našim tyranom.“⁴¹⁴

Boh sa stal človekom a jeho vtelenie má všetky vlastnosti skutočnej ľudskej prirodzenosti. „Avšak fakt vtelenia súčasne predpokladá, že spätosť medzi Bohom a človekom, ktorá našla svoj výraz v biblickej koncepcii „obrazu a podoby“ je trvalá. Obnova stvorenia je vlastne „novým stvorením“, ale pokiaľ ide o človeka, nestanovuje žiadny nový vzorec. Vracia človeka do jeho prvotnej božskej slávy medzi stvoreniami a do jeho prvotnej zodpovednosti za svet. Potvrďuje, že človek je človekom iba vtedy, keď má účasť na Božom živote.“⁴¹⁵

Vtelenie Christa sa tak stáva kozmickou udalosťou. Logos sa stáva

⁴¹⁰ Pozri Mt 21, 42.

⁴¹¹ Pozri СКУРАТ, К. Е. 2006. *Учение о спасении святителя Афанасия Великого*. Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 2006. s. 173 – 174.

⁴¹² АЛФЕЕВ, И. 2008. *Православие*. Том 1. vyd. Издательство Сретенского монастыря, 2008, s. 541.

⁴¹³ Podľa blahodate.

⁴¹⁴ ПРЕПОДОБНЫЙ СИМЕОН НОВЫЙ БОГОСЛОВ. 1993. *Творения. Слово пятое*. Том 1. Prvé vydanie. Свято – Троицкая Сергиева Лавра, 1993. s. 57 – 63.

⁴¹⁵ PRUŽINSKÝ, Š. 2004. *Byzantská teológia II. Doktrína*. 1. vydanie. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2004. s. 92.

človekom, aby sa človek zaskvel v obnovennej podobe – autentickej podobe. To čo spôsobil hriech, pád a smrť, je nahradené obnovou človeka v Christovi. Keďže človek a svet nezvnikli zo svojej moci, preto sa zo svojej moci nemôžu ani obnoviť.⁴¹⁶

„Skutočnosť, že „telom“ sa Slovo „stalo“ patrí k plnosti Božieho bytia. Syn zostáva Bohom v lone nezmeniteľnej Trojici, ale niečo sa k Jeho božstvu pridáva. Syn sa stáva človekom. Rozumu, sa to javí, ako nepochopiteľný paradox. Logos – Slovo, bez toho, aby čokoľvek znenilo vo svojej Božej prirodzenosti, ktorú nič nemôže znížiť, plne na Seba prijíma náš stav, a to až k prijatiu samotnej smrti.“⁴¹⁷

V učení svätého Makária Egyptského zo soteriologického hľadiska človek svojimi vlastnými silami nemohol dosiahnuť spásu. Padlého človeka mohol spasíť iba Boží Syn cez vtelenie. T veľkej lásky k človeku vzal Christos na seba hriechy celého sveta aby tak obnovil čistý Adamov obraz. Premohol svojou smrťou smrť a umŕtvyl tak pokašiteľa v jeho pôsobení na naše duše. Je to pre nás veľké tajomstvo. „Ani patriarchovia, ani proroci, ani celá pravda Starej Zmluvy nemohla uzdraviť padlého človeka, lebo en pravý lekár – vtelený Boží Syn, ktorý vzal na seba naše hriechy, mohol svojou obeťou uzdraviť našu prirodzenosť.“⁴¹⁸

V teológii svätého Maxima Vyznávača spočíva tajomstvo vtelenia Boha v zjednotení dvoch prirodzeností v Christovi – Božskej a ľudskej, pretože sa zjednotil pravý Boh a pravý človek. Maxim vychádza z učenia svätých otcov a uznáva hypostatickú jednotu dvoch prirodzeností v Christovi.⁴¹⁹ V jeho teológii nachádzame myšlienku, že vtelenie Christa nie je spojené s pádom Adama do hriechu, ale so stvorením sveta. Tento svet bol podľa Maxima stvorený pre vtelenie Božieho Syna. Človek bol stvorený pre zboštenie a tento Boží cieľ zostal nezmenený, ani po páde dohriechu.⁴²⁰

Blažený Teodor Kýrsky v učení o spáse človeka vychádzal zo zjavenia Božieho milosrdenstva a lásky. Pri uskutočňovaní našej spásy musel byť Christos pravý Boh a pravý človek. Keby nebol dokonalý človek, potom jeho

⁴¹⁶ Pozri PRUŽINSKÝ, Š. 2004. *Byzantská teológia II. Doktrína*. 1. vydanie. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2004. s. 94.

⁴¹⁷ LOSSKY, V. 1994. *Dogmatická teologie*. 2. vydanie. Praha, 1994. s. 62 – 63.

⁴¹⁸ PRUŽINSKÝ, Š. 2003. *Patrológia II*. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2003. s. 453.

⁴¹⁹ Pozri PRUŽINSKÝ, Š. 2003. *Patrológia II*. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2003. s. 418.

⁴²⁰ Pozri АЛФЕЕВ, И. 2008. *Православие*. Том 1. vyd. Издательство Сретенского монастыря, 2008. s. 547.

spasiteľské utrpenie by bolo bezvýznamné.⁴²¹

Svätý Gregor Nysský hovorí, že návrat k životu, návrat k stratenému stavu bol pre človeka nad jeho sily. Z tohto dôvodu bol nutný zásah zo strany Boha, ktorý by sa svojím významom podobal samotnému stvoreniu. Takýto zásah sa môže udiať jedine prostredníctvom vteleného Slova - Christa.⁴²²

Zoznam bibliografických odkazov

- АТФАНАСИЙ АЛЕКСАНДРИЙСКИЙ. Слово о воплощении 14. [online]. [2011-04-28]. Dostupné na internete: <<http://www.biblicalstudies.ru/Lib/Father4/Afanasiy5.html>>.
- АЛФЕЕВ, И. 2008. *Православие*. Том 1. vyd. Издательство Сретенского монастыря, 2008. ISBN 978-5-7533-0240-3.
- BULGAKOV, S. 2004. *Nevěsta Beránkova (O Boholidství)*. 1. vydanie. Velehrad, 2004. ISBN 80-86715-21-3.
- МАНДЗАРИДИС, Г. 2003. *Обожение человека*. Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 2003.
- JEŽEK, V. 2005. *Od individualismu k obecenství. Úvod do byzantské teologické antropologie*. 1. vydanie. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2005. ISBN 80-8068-306-9.
- LOSSKY, V. 1994. *Dogmatická teologie*. 2. vydanie. Praha, 1994.
- PRUŽINSKÝ, Š. 2004. *Byzantská teológia II. Doktrína*. 1. Vydanie. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2004. ISBN 80-8086-286-0.
- PRUŽINSKÝ, Š. 2003. *Patrológia II*. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2003. ISBN 80-8068-203-8.
- ПРЕПОДОБНЫЙ СИМЕОН НОВЫЙ БОГОСЛОВ. 1993. *Творения. Том 1*. 1. vydanie. Свято – Троицкая Сергиева Лавра, 1993.
- СКУРАТ, К. Е. 2006. *Учение о спасении святителя Афанасия Великого*. Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 2006.
- ZOZULAK, J. 2007. *Človek podľa Božieho obrazu a podoby*. In *Ortodoxia a ortopraxia*. Prešov, 2007. ISBN 978-80-8068-693-2.

⁴²¹ Pozri PRUŽINSKÝ, Š.: 2003. *Patrológia II*. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2003. s. 418.

⁴²² Pozri PRUŽINSKÝ, Š.: 2003. *Patrológia II*. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2003. s. 257.

INCARNATION OF JESUS CHRIST AND ITS SOTERIOLOGICAL ASPECT IN THEOLOGY OF THE HOLY FATHERS

Ján PILKO, lecturer, Orthodox Theological Faculty, University of Presov in Presov, Masarykova 15, 081 01 Presov, Slovakia, jmpilko@gmail.com, 00421517726729

Abstract

Always Holy Fathers have warned on soteriological aspect in the Incarnation of Jesus Christ along the Christology and anthropology. The first human sin caused separation of man from the God. New Adam gave opportunity to restore unity in his incarnation. Beginning the unity with God is named as beginning of the salvation for the Holy Fathers. Athanasius of Alexandria says incarnation of Logos is the beginning of the implementation of this recovery. Also emphasize the fullness of the adoption of human nature is confirmation of this renewed unity.

Key words

Incarnation, soteriology, sin, man, solvetion.